

ETT SPRÅNGMANIFEST

för omsorg om jorden och om varandra

1. Jordens resurser förbrukas och förorenas allt snabbare genom -överkonsumtion och krig, och resultatet är en chockerande ojämlikhet och fattigdom – även i Sverige. Vi har visserligen en tid varit ledande i jämlikhet och välstånd och internationellt talat för en rättfärdig världsordning, men en stor del av vårt välstånd bygger på ett överutnyttjande av resurser i andra delar av världen – trots att det strider mot våra grundläggande värderingar: hänsyn till miljön och dess levande varelser; mänskliga rättigheter för *alla*; hänsynsfull frihet; jämlikhet; mångfald...
2. Sverige lever inte upp till dessa värderingar – men skulle kunna göra det. Vi skulle kunna bo i ett land som är helt försörjt av miljövänlig förnybar energi och som har nätverk av kommunikationer och annan service tillgängliga för *alla*. Vård och omsorg, både om varandra och om planeten, skulle kunna vara den snabbast växande ekonomiska sektorn. Många fler skulle kunna ha välbetalda arbeten med färre arbetstimmar och med gott om tid för fritidsaktiviteter, för umgänge med familj och vänner och för att delta i samhällslivet m.m.
3. Vi vet att tiden vi har på oss för en sådan omställning är *knapp*. Enligt klimatforskare är det under just detta decennium som vi måste ta de avgörande stegen för att förhindra en katastrofal global uppvärmning. Det betyder att det inte längre räcker med små steg för att komma dit vi måste ta oss. Vi måste ta ett *språng*.
4. Detta språng måste respektera alla människor, utan undantag, som befinner sig i landet – ett land där FN:s allmänna deklaration om mänskliga rättigheter *borde* kunna iakttas och där alla *borde* få samma möjligheter att bidra med något värdefullt efter sina egna förutsättningar. Av samer som fortsätter sina traditionella näringar kan vi lära oss mycket om hänsyn till naturen, men då bör vi, i vår tur, ta hänsyn till FN:s deklaration om ursprungsbefolkningars rättigheter.
5. En nästan fullständig övergång till energikällor som varken tar slut eller hotar våra ekosystem är en dröm som nu är inom räckhåll tack vare tekniska genombrott. Redan en bra bit före mitten av detta århundrade kan och *måste* vi ha en energi som är så gott som fri från skadliga utsläpp. Vi kräver att detta skifte börjar *nu*.
6. Att bygga ny infrastruktur som under årtionden låser in oss i fossilutvinning och ökade utsläpp av växthusgaser kan inte längre ursäktas. Detta måste gälla villkorslöst: stora motorvägsbyggen och kortsiktig energiutvinning, som de flesta människor aldrig skulle vilja bo eller vistas i närheten av, hör inte hemma någon annanstans (det gäller naturligtvis även Vattenfalls kolprojekt utomlands).

7. De nya rena energisystemen har fördelen att möjliggöra en hög grad av lokal kontroll över energiförsörjningen, vilket minskar samhällets sårbarhet. Det handlar alltså inte bara om andra energikällor utan också om en *annan organisering*. En folkrörelse för förnybar, lokalt producerad el (och annat samhällsviktigt), där staten bidrar med finansiering och ser till att energi och övrigt kan överföras både till och från lokalsamhället utan problem, borde ha goda förutsättningar att växa.

8. Som alternativ till vinstdrivande privata företag, och byråkratiska statsägda, kan vi skapa företag enligt nya modeller med andra krav än främst ekonomisk tillväxt: demokratiska företag, till exempel *kooperativ*, som bevarar en del av överskottet för användning i närsamhället. Resten bör återgå, som en form av skatt, till högre nivåer i ett demokratiskt styrt *fördelningssystem*, eftersom pengarna kan behövas för ”olönsamma” men ändå samhällsviktiga verksamheter – i till exempel större kooperativ med demokratiskt valda representanter *för allmänintressen*.

9. Energi- och varuproduktion i en sådan ekonomi – där kärnkraft är utesluten – innebär inte bara en fördjupad demokrati utan bidrar också till ett mera *resilient* (uthålligt, motståndskraftigt och stabilt) samhälle med mindre ojämlikhet och minskade kulturella klyftor – även med bibehållen mångfald.

10. Många kan gynnas av ett språng till en ren ekonomi. Vi vill ha ett program för att bygga nya energieffektiva hem och energiförbättra gamla – där sedan länge försummade områden prioriteras. Människor som tidigare missgynnats av arbetsmarknaden måste kunna få en utbildning som är anpassad till de nya arbeten som omställningen ”skapar”. Och de som nu arbetar i förorenande industrier bör få en särskild utbildning som möjliggör fortsatt arbete i en hållbar ekonomi. Alla bör också själva kunna delta i omställningen under demokratiska former.

11. Eftersom språnget kommer så sent måste vi investera i vår förfallna infrastruktur så att den binder samman våra lokalsamhällen bättre och dessutom kan motstå extrema väderhändelser. En utbyggnad och förbättring av järnvägsnätet – och låga biljettpriser – är avgörande för att uppnå en minskad flyg- och biltrafik.

12. Ett mera ekologiskt och lokalt förankrat jord- och skogsbruk skulle minska fossilberoendet, fungera bättre som kolsänka, mildra effekterna vid avbrott i varuimporten och vara bättre för vår hälsa och våra vatten. Staten bör stödja övergångar från miljöbelastande industrijordbruk till ekologiska gårdar, medan hårdare åtgärder är nödvändiga mot mer eller mindre brottslig vinstjakt inom skogsbruk och fiske.

13. Vi kräver ett stopp för alla handelsavtal som hindrar våra försök att bygga lokala ekonomier, reglera aktiebolag och stoppa skadliga utvinningsprojekt. Särskilt aktuella är TTIP, med dess ICS (Investment Court System) som gör det möjligt för investerare att driva rättsprocesser mot stater, CETA mellan EU och

Canada, som har ett liknande system, och TISA (Trade in Service Agreement) mellan flera länder.

14. En omställning av ekonomin så att den inte överskrider de planetära gränserna bör omfatta en utvidgning av de sektorer som redan ger låga kolutsläpp: vård, undervisning, socialt arbete, konstnärliga verksamheter och public service. Sådan verksamhet bidrar till humana, resilienta samhällen – och med hänsyn till den skakiga framtid vi redan har bundit upp oss till är det av oerhört stor betydelse att våra lokalsamhällen är så starka som möjligt.

15. Eftersom omsorg om både människor och miljö ofta är obetalt arbete och eftersom det kan vara så svårt att få ett lönearbete att man är tvungen att söka hjälp, vill vi ha en omfattande debatt om allmän basinkomst, som förutom att förenkla våra trygghetssystem skulle kunna öka tryggheten särskilt för de mest otrygga.

16. Vi anser att den nyliberala ekonomiska doktrinen – med dess krav på ”sparsamhet” i den offentliga sektorn, systematisk minskning av många verksamheter med låga utsläpp (som vård och undervisning), indragningar av allmänna färd-medel, otaliga privatiseringar, försämrade arbetsrätt m.m. – bygger på en förlegad människosyn, där man undervärderar betydelsen av samarbete och överskattar värdet av konkurrens utan att bekymra sig om dess negativa konsekvenser.

17. En sak är säker: sparsamhet och indragningar i den offentliga sektorn med hänvisning till kostnader för arbetslösa och fattiga – när den privata sektorn är rikare än någonsin! – är att bädda för missnöje och sociala kriser som kan göra slut på alla drömmar om ett bättre samhälle.

18. Pengarna som behövs för den stora omställningen finns. De är i *sig själva* inga *materiella* resurser och vi behöver bara rätt politik för att frigöra dem: som höjda avgifter för resursuttag; progressiv kolskatt; inga subventioner för fossila bränslen; skatt på finansiella transaktioner; höjda skatter för vinstdrivande företag och rika; färre möjligheter till ”skatteflykt”; minskade militärutgifter – och omställning av försvaret till bättre katastrofberedskap och konflikthantering, medan avtal som kan bidra till en hotfull militär upprustning ses över och förhoppningsvis avslutas.

19. Nästan allt som vi utsätter våra komplicerade system för har biverkningar som är mer eller mindre oförutsedda och ofta oönskade. Det är därför viktigt att utveckla och sprida kunskaper om hur ”*allt hänger ihop*” – till exempel om samband mellan sociala, ekonomiska och ekologiska processer som kan vara avgörande för vår överlevnad. Vi uppmanar därför alla politiker, från de lägsta nivåerna och uppåt, att ordna – och delta i – *diskussioner med medborgarna* om vad som kan göras på alla nivåer för att bidra till ett språng mot en för oss alla mera hållbar situation.

20. Ett sådant – *välinformerat* – ”uppvaknande underifrån” skulle också innebära ett återupplivande av demokratin på alla nivåer och en övergång till ett mera

trovärdigt och pålitligt system, där varje röst räknas och pengar från privat företagsamhet inte bidrar till politiska kampanjer.

21. Vi uppmanar alla, som har goda ekonomiska eller politiska möjligheter, att inte bara *erkänna* att en *omställning för miljörättvisa* är mycket brådskande, utan också efter bästa förmåga *bidra* till den, även internationellt. Detta är en medmänsklig skyldighet gentemot alla dem som ”västvärldens” ekonomiska och politiska makthavare mer eller mindre medvetet har utnyttjat så att de själva har fått en *mycket* hög levnadsstandard – samtidigt som de i mindre omfattning har ”delat med sig” så att det stora flertalet av oss har fått *ganska* goda materiella villkor. En rättvis omställning måste gynna dem som fortfarande lider på grund av detta och *också* har rätt till en ljus och säker framtid.

Nu behövs det mod och hopp
– och *språng!*

”**Ett språngmanifest**” är en förkortad och därefter för svenska förhållanden utökad och omarbetad version av det kanadensiska ”The Leap Manifesto” (<https://leapmanifesto.org>). Styckena är numrerade för att underlätta en fortsatt diskussion och utveckling av nya versioner.

Kontakt: Bo Herlin (boherlin@tele2.se)